משניות מבוארות

מסכת מעשרות פרק ד

א' חשון

1) הגפות שהן ד' אמות על ד' אמות, **פטורין,** שאינן קובעין למעשר, **אף על פי שהם של חצר המיבמת,** ואפילו הכניסן דרך החצר, מכיון דהיה בדעתו להעלותן לגג, ובאין בגג ד' אמות על ד' אמות קובעין למעשר. דבטלין לחצר שאינן עומדין בפני עצמן, **בית שער,** בית קטן שאצל פתח החצר, **וכן אכסדרה,** אצל החצר והיא כמין בית שמקפדת משלש צדדין ומקורה בגג, וכן **חצר** שלפני בתי העליות, ועולין לה במדרגות, אז בטלם, **הרי אלו בטלין** אם בטלם, **הרי אלו חייבין,** דתינו לה במדרגות, **וקובעין,** אם הן חצר, **פטורה,** שאינה קובעת, **גם אלו פטורין:** ז) **הצריפין,** שבנין בשפוע ואין לגג, **והבונגין,** בית בשפולה לאצר בהן פרות, **והאלקטיות,** סכה מצרים עשויה לצל בימות החמה, **פטורין, סכת גוסקוס,** מקום ליד הכפר, ויש שם פרות הרבה, **ויושבין שיש בסכה זמן מרבה,** אף על פי שיש בה בסכה רחים, **ותרנגולים, פטורה,** ובכלם מפני שאינן דירת קבע, **סכת היוצרים** כלי חרס, **הפנימית** שדר בה ומצניע שם קדרותיו, **חייבת** דהוי דירה, **והחיצונה** שעושה שם מלאכתו ומוכר הקדרות, **פטורה, רבי יוסי אומר, כל שאינה דירת החמה ודירת הגשמים פטורה** מעשר, דאינה קבע, **ביצת** בקרא רק כשהוא מיחד לימות החמה והגשמים, וסכת היוצרים אינו דר בה בימות הגשמים אפילו בפנימית, ולכן לא הוי דירת קבע **סכת החג בחג,** מסכות **רבי יהודה מחייב,** דסובר סכה דירת קבע בעינן, וגם חייבת במזוזה. ולכן קובעי גם למעשר, **וחכמים פוטרין** דסבירא להו דסכה הוי עראי, ופטורה גם ממזוזה: **ח) תאנה** אילן תאנים, **שהיא עומדת בחצר,** הקובעת למעשר אוכל מפנה **אחת אחת ופטור.** ואם **צרף,** שנים חיב. דהחצר קובעת למעשר, מעשרים שתים ביחד. **רבי שמעון אומר,** אם מחזיק **אחת בימינו ואחת בשמאלו ואחת בפיו.** לא חשיב צרוף המתר, וגם לתנא קמא אם **עלה לראשה,** של תאנה, אין אויר חצר קובע למעשר, **ולכן ממלא** שם **חיקו ואוכל,** בלבד שלא יוריד לחצר: **ט) גפן שהיא נטועה בחצר, נוטל את כל האשכול** ואוכל, ולא נתחייב במעשר, **וכן ברמון, וכן באבטיח** שעומד בחצר, **דברי רבי טרפון,** דדרכו של כל האשכול לפרקן כאחד ואינו קבע, **וכן ברמון** וכל שכן אבטיח **רבי עקיבא אומר,** מגזרה **בשאר אשכולות** בעודו במחבר, ולא שתלשנו לאשכול **ופורט ברמון,** שובר הפרי של הענף ולוקח מקום בראש, **וסופם** שוהה בעודו במחבר, דבתלש חיב לעשר, **כסבר שהיא זרועה בחצר, מקרטם עלה** מהמחבר, **ואוכל, ואם צרף שנים חיב, הסיאה והאזוב והקורנית שבחצר עלה** מעצמם, **אם היו** שנמרים **חייבין** במעשר, **ואם** אין מקפיד עליהם הוי כהקפד דפטורין, אפילו כשהן שבדלים מעצמן בלא שקיורנא אוכם דקפדי א' משנה א': **י) תאנה** אילן תאנה **שהיא עומדת בחצר, ונוטה** אחד מפנו **גגה,** אינה קובעת למעשר. לכן אדם שעומד עליה **אוכל כדרכו מקנינו ופטור,** דאינה בנכסת לאויר החצר, **ואם עומדת בגגה ונוטה עליה לחצר,** אם **אוכל אחת אחת פטור, ואם צרף שנים חיב,** דקתלי

א' חשון

ג) הנוטל זיתים מן המעטן, מקום צבירת הזיתים שנותנן שם כדי שיתרכך לחוציא שמנן **טובל אחד אחד במלח ואוכל,** דאין המלח קובע למעשר רק בצרוף טמא שלקח מן **המעטן הטהור חיב,** מכיון שאינו מחזיר המותר, כדי שלא יטמא הנותר וקבעתן נטילתו, **ומן המעטן הטמא, פטור** מלעשר, **לחתוך** שהוא מחזיר את המותר בידו לכלי, ואפילו צרפן, דהוי לה כעראי: **ד) שותים** יין **על הגת,** כשמכניס **בין שמונן** לו **לחמין בין שמונן על הנוגן,** והוא קלוף ובלא אם הוצינן חוץ לגת, הוי קבע וחיב, **דברי רבי מאיר, רבי אליעזר ברבי צדוק, מחיב** אפילו בלא הגת וגזרה שמא יוציאם חוץ לגת, **וחכמים אומרים,** אם מזגן **על החמין חיב,** לפי שאינו יכול לחתוך המותר, שישקלקל ויצא שבגת, **ועל הנוגן** שיכול לחתיך המותר, **פטור** מלעשר: **ה) המקלף** מסיר קליפות **של שעורים,** ואינו עומד בגרן, שאינו מחזיר המותר, **מקלף אחת אחת ואוכל,** וביר"שלמי מפרש דאחד אחד לאו דוקא, **ובזמן** שתים שתים דינו הכי, רק בשלש חיב, **ואם קלף ונתן לתוך ידו** אפילו אחד אחד **חיב,** דהוי כקבע (רש"י), **המולל מלילות של חטים** באור, ומנקען בידו לחסיר קליפתן **מעפה,** יש מגרסין מעפה, שמקלקל בפיו בהן, **מיד ליד,** מעברן מיד אחת לשניה לחסיר קליפתן **ואוכל, ואם נפה ונתן לתוך חיקו חיב, כסבר שזרעה לזרע לאכלה** זרעונין, **יבקה** עליו ירקין שלה, **פטור** מעשר, **אבל אם זרעה לירק לאכל העלין, מתעשרת זרע** כשאוכלן זרעונין, **וירק,** אם אוכל העלין, **רבי אליעזר אומר, השבת מתעשרת** בין אוכל **זרע,** ובין אוכל **וירק, וזירין** זמורות מתשבצת עושה זמורות ארצות, לכן בסתם בדעתו בא זמורות, אבל כסבר אינה מתעשרת זמורות, אלא אם כן בדעתו גם על זמורות, **ותחמים אומרים,** כל **מין אינו מתעשרת זרע וירק,** אם זרע סתם ולא פרש לשתיהם, **אלא השחלים, והגרגר בלבד.** דהם גם בסתם בדעתו לקבר: **ו) רבן שמעון בן גמליאל אומר, תמרות של תלתן,** יש מפרשים העלים הרכים שמוציאים מגיר מיכן, ובשלתן ובבשלן הלבן חשיבי אוכל, ויש מפרשים כמין גרגרין כעין אלו שיצאין בעלי הבדס, **ושל חרדל ושל פול הלבן, חיבות** לעשר, **רבי אליעזר אומר, הצלף מתעשר,** חיב לעשר בו גו' דברים, **תמרות** עליו שלו, ויש מפרשים הפרח, **ואבישון** הוא הפרי, **ופקפק** הוא הקלפה שסביבות הפרי (רש"י), **רבי עקיבא אומר, אין מתעשר אלא אבישון, מפני שהן עקר פרי:**

פרק ה א) **העוקר שתלים** נטיעות בצלים **אחד שבעולו קצת, מתוך שדה שלו ונטע לתוך שדה שלו,** במקום אחר, **בצלים** הנקרעים מן הארץ **לשולח לחבירו** שיטע חברו **פטור,** דהוי כמתנה ומתנה אינו

א' חשון

מסכת מעשרות פרק ה

ג הנוטל זיתים מן המעטן, טובל אחד אחד במלח ואוכל. אם מלח **ונתן לתוכו** הטהור **חיב,** ומן **הטמא פטור,** ומן **המעטן** הטמא **הרי אלו חייבין,** דהוי לה כעראי. **ד שותים** על **הגת,** בין על **הצונן פטור,** דבריו רבי מאיר. **רבי אליעזר ברבי צדוק אומר, על החמין חיב,** ועל **הצונן פטור:** **ה המקלף שעורים, מקלף אחת אחת ואוכל, ואם קלף ונתן לתוך ידו, חיב.** המולל מלילות **של חטים, מנפה מיד ליד ואוכל. ואם נפה ונתן לתוך חיקו, חיב.** כסבר שזרעה לזרע, ירקה פטור. זרעה ליקר, מתעשרת **זרע וירק. רבי אליעזר אומר,** השבת מתעשרת **זרע וירק וזירין. וחכמים אומרים,** אינו מתעשר **זרע וירק אלא השחלים והגרגיר בלבד: ו רבן שמעון בן גמליאל אומר, תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול הלבן, חיבות במעשר. רבי אליעזר אומר, הצלף מתעשר תמרות ואבישון וקפרס. רבי עקיבא אומר, אין מתעשר אלא אבישון, מפני שהן עקר פרי:**

פרק ה א העוקר שתלים מתוך שלו ונטע לתוך שלו, **לקח בתמהון לקרקע, פטור. לקח לשלחן לחברו מתנה, אם אוכל אחת אחת פטור, ואם צרף שנים חיב.** דקתלי

ג) הנוטל זיתים מן המעטן, מקום צבירת הזיתים שנותנן שם כדי שיתרכך לחוציא שמנן **טובל אחד אחד במלח ואוכל,** דאין המלח קובע למעשר רק בצרוף שתים, ולכן **אם מלח ונתן לפניו** שנים ביחד **חיב,** מכיון שאינו מחזיר המותר, כדי שלא יטמא הנותר וקבעתן נטילתו, **ומן המעטן הטמא, פטור** מלעשר, **לחתוך** שהוא מחזיר את המותר בידו לכלי, ואפילו צרפן, דהוי לה כעראי: **ד) שותים** יין **על הגת,** כשמכניס **בין שמונן** לו **לחמין בין שמונן על הנוגן,** והוא קלוף ובלא אם הוצינן חוץ לגת, הוי קבע וחיב, **דברי רבי מאיר, רבי אליעזר ברבי צדוק, מחיב** אפילו בלא הגת וגזרה שמא יוציאם חוץ לגת, **וחכמים אומרים,** מן מזגן **על החמין חיב,** לפי שאינו יכול לחתיך המותר, שישקלקל ויצא שבגת, **ועל הצונן** שיכול לחתיך המותר, **פטור** מלעשר: **ה) המקלף** מסיר קליפות **של שעורים,** ואינו עומד בגרן, שאינו מחזיר המותר, **מקלף אחת אחת ואוכל,** וביר"שלמי מפרש דאחד אחד לאו דוקא, **ובזמן** שתים שתים דינו הכי, רק בשלש חיב, **ואם קלף ונתן לתוך ידו** אפילו אחד אחד **חיב,** דהוי כקבע (רש"י), **המולל מלילות של חטים** באור, ומנקען בידו לחסיר קליפתן **מעפה,** יש מגרסין מעפה, שמקלקל בפיו בהן, **מיד ליד,** מעברן מיד אחת לשניה לחסיר קליפתן **ואוכל, ואם נפה ונתן לתוך חיקו חיב, כסבר שזרעה לזרע לאכלה** זרעונין, **ירקה** עליו ירקין שלה, **פטור** מעשר, **אבל אם זרעה לירק לאכל העלין, מתעשרת זרע** כשאוכלן זרעונין, **וירק,** אם אוכל העלין, **רבי אליעזר אומר, השבת מתעשרת** בין אוכל **זרע,** ובין אוכל **וירק, וזירין** זמורות מתשבצת עושה זמורות ארצות, לכן בסתם בדעתו בא זמורות, אבל כסבר אינה מתעשרת זמורות, אלא אם כן בדעתו גם על זמורות, **ותחמים אומרים,** כל **מין אינו מתעשרת זרע וירק,** אם זרע סתם ולא פרש לשתיהם, **אלא השחלים, והגרגר בלבד.** דהם גם בסתם בדעתו לקבר: **ו) רבן שמעון בן גמליאל אומר, תמרות של תלתן,** יש מפרשים העלים הרכים שמוציאים מגיר מיכן, ובשלתן ובבשלן הלבן חשיבי אוכל, ויש מפרשים כמין גרגרין כעין אלו שיצאין בעלי הבדס, **ושל חרדל ושל פול הלבן, חיבות** לעשר, **רבי אליעזר אומר, הצלף מתעשר,** חיב לעשר בו גו' דברים, **תמרות** עליו שלו, ויש מפרשים הפרח, **ואבישון** הוא הפרי, **וקפרס** הוא הקלפה שסביבות הפרי (רש"י), **רבי עקיבא אומר, אין מתעשר אלא אבישון,** מפני שהן עקר פרי:

פרק ה א) העוקר שתלים נטיעות בצלים **אחד שבעולו קצת, מתוך שדה שלו ונטע לתוך שדה שלו,** במקום אחר, **בצלים** הנקרעים מן הארץ **לשולח לחבירו** שיטע חברו **פטור,** דהוי כמתנה ומתנה אינו

ד הנוטל זיתים מן המעטן, טובל אחד אחד במלח ואוכל. אם מלח **ונתן לפניו,** אם מפרשים העלים הרכים שמוציאים מגיר מיכן, ובשלתן ובבשלן הלבן חשיבי אוכל. ויש מפרשים כמין גרגרין כעין אלו שיצאין בעלי הבדס, **ושל חרדל ושל פול הלבן, חיבות** לעשר, **רבי אליעזר אומר, הצלף מתעשר.** חיב לעשר בו גו' דברים, **תמרות** עליו שלו, ויש מפרשים הפרח, **ואבישון** הוא הפרי, **וקפרס** הוא הקלפה שסביבות הפרי (רש"י), **רבי עקיבא אומר, אין מתעשר אלא אבישון, מפני שהן עקר פרי:**

ה) המקלף שעורים, מקלף אחת אחת ואוכל, ואם קלף ונתן לתוך ידו אפילו אחד אחד **חיב,** דהוי כקבע (תפא"י), **רבי אליעזר בן עזריה אומר, אם יש שתילים כיוצא בהם** באותו מצב שהם **נמכרים בשוק, אפילו שלקן כדי שיתקלף, הרי אלו חייבין** דהוי גמר מלאכה: **ב) העוקר לפת, וצנונות, מתוך שלו, ונוטע לתוך שלו** בשדה אחר, כדי שיהיו ראוין **לזרע, שיתבשל הזרע שלו, חיב,** דהם עצמן כבר נגמרו, **מפני שהוא העקירה** הראת **גרון,** כמו גרן הבוראה, ועתה על ידי נטיעתן **לזרע** יתקלקלו לא יהיו ראוין, על כן חיב בעשרן, **וזרע שלהן פטור,** דילפינן מקרא (ויקרא כ"ז ל) "מעדר הארץ", ולא כל זרע, פרט זרעוני גנה שאינן נאכלין שלן פטורין, ואלו שחייבים אסור לזרען עד שיעשרן, **בצלים משהגשרישו בעלעה** שיש תחתיהן עצה המגדיבה, אף על פי שאין בו קרקע עולם, **שהרי מלטנא,** ואפילו היו טמאים מקדם, (דכתיב (שם יא, לז) "על זרע זרוע אשר יזרע", אשר יזרע הוא", אבל לענין שאר דברים דינו כתלושים, ואם השרישו בכלים כתלושים דמי, ולא שהרו, **בכלים עליהם** על הבצלים **מפלת** עפר, **והם מגלים** עלין שלהן, **הרי אלו כנטועים בשדה** לכל דבר, **ונתלש** מן הבור, **חייבין בשביעית,** ובמעשרן, כאלו נטוע בשדה: **ג) לא יאמר אדם את פרותיו** אפילו מחברים לא יאמר עם השדה (תוס' רע"א בשם הירושלמי) **שבעיר לענות המעשרות** שנמכרו במכבר שעוקר בפ"ב **מ"ב למי שאינו נאמן על המעשרות,** משום "לפני עור לא תתן מכשול" (ויקרא י"ד) שאתה גורם שיאכל מפרות שאינם מעשרים, **ולא** יאמר שדה **בשביעית** עם הפרות שהגיעו לענות המעשרות (מל"א:) **למי שהוא חשוד על השביעית,** שאינו נזהר בדיני קדשת שביעית, **ואם** מקצתן **בכרו** נתבשלו והגיעו זמן חיובן, **נוטל את הבכורות** המגמרות, **ומוכר את השאר** אם הפרות שעדין לא נגמרו לשדותיהם **על המעשר:** **ד) לא יאמר אדם את תבנו,** שעשאר מהתבואה אחר הדישה, לפי שעשאר חטין בתבנן, **וזרע בו** לזרע, **ואת גפתו,** פסלת זיתים, שאחר גמר קטיתן, **ואת גזיו,** פסלת ענבים, **למי שאינו נאמן על המעשרות,** בזמן שקונה אותן **להוציא מהן משקין, ואם הוא** עצמו **הוציא** משקין **חיב בתרומה, ובמעשרות, ופטור מן התרומה, בלבו על הקטעים,** שבלת שלא נדושו, **ועל הצדדים** צדדי הכרי, **ועל מה שבתוך התבן,** וכן התורם מן היין, בלבו על מה שבמחבתן, **ועל מה שבגזיו,** וכן התורם מן השמן, בלבו על מה שבתוך הגפה, דתרומה נטלת באמצ, **ואפילו לא** כוון, לב בית דין מתנה, ולמה הוא מעשרן, כיון שלוקח אחת מעשר, הלא לא הפריש שאמלא: **ה) הלוקח שדה זרע,** וכן אילן **בסוריא שהיא** כבוש יחיד, ובכמה דברים דינו כחולין לארץ, **אם עד שלא בא לענות המעשרות לקחן פטור,** דלענין פרות שאינן מעשרין, בעצמן **בדרכו והולך,** אף מה שנתוסף ברשותו, אבל פועלים לא ישכר לקצר, דחישינן שמא יבטל מלאכתו, שקעדין לא הגיעו לענות המעשרות, **ישם הלא** חיבין, **רבי יהודה אומר, אף ישכור פועלים וילקט** דלא חישינן,

ו) הגפות שהן ד' אמות על ד' אמות, **פטורין,** שאינן קובעין למעשר, **אף על פי שהם של חצר המיבמת,** ואפילו הכניסן דרך החצר, מכיון דהיה בדעתו להעלותן לגג, ובאין בגג ד' אמות על ד' אמות קובעין למעשר. דבטלין לחצר שאינן עומדין בפני עצמן, **בית שער,** בית קטן שאצל פתח החצר, **וכן אכסדרה,** אצל החצר והיא כמין בית שמקפדת משלש צדדין ומקורה בגג, וכן **חצר** שלפני בתי העליות, ועולין לה במדרגות, אז בטלם, **הרי אלו בטלין** אם בטלם, **הרי אלו חייבין,** דתינו לה במדרגות, **וקובעין,** אם הן חצר, **פטורה,** שאינה קובעת, **גם אלו פטורין:** ז) **הצריפין,** שבנין בשפוע ואין לגג, **והבונגין,** בית בשפולה לאצר בהן פרות, **והאלקטיות,** סכה מצרים עשויה לצל בימות החמה, **פטורין, סכת גוסקוס,** מקום ליד הכפר, ויש שם פרות הרבה, **ויושבין שיש בסכה זמן מרבה,** אף על פי שיש בה בסכה רחים, **ותרנגולים, פטורה,** ובכלם מפני שאינן דירת קבע, **סכת היוצרים** כלי חרס, **הפנימית** שדר בה ומצניע שם קדרותיו, **חייבת** דהוי דירה, **והחיצונה** שעושה שם מלאכתו ומוכר הקדרות, **פטורה, רבי יוסי אומר, כל שאינה דירת החמה ודירת הגשמים פטורה** מעשר, דאינה קבע, **ביצת** בקרא רק כשהוא מיחד לימות החמה והגשמים, וסכת היוצרים אינו דר בה בימות הגשמים אפילו בפנימית, ולכן לא הוי דירת קבע **סכת החג בחג,** מסכות **רבי יהודה מחייב,** דסובר סכה דירת קבע בעינן, וגם חייבת במזוזה. ולכן קובעי גם למעשר, **וחכמים פוטרין** דסבירא להו דסכה הוי עראי, ופטורה גם ממזוזה: **ח) תאנה** אילן תאנים, **שהיא עומדת בחצר,** הקובעת למעשר אוכל מפנה **אחת אחת ופטור.** ואם **צרף,** שנים חיב. דהחצר קובעת למעשר, מעשרים שתים ביחד. **רבי שמעון אומר,** אם מחזיק **אחת בימינו ואחת בשמאלו ואחת בפיו.** לא חשיב צרוף המתר, וגם לתנא קמא אם **עלה לראשה,** של תאנה, אין אויר חצר קובעי למעשר, **ולכן ממלא** שם **חיקו ואוכל;** בלבד שלא יוריד לחצר: **ט) גפן שהיא נטועה בחצר, נוטל את כל האשכול** ואוכל, ולא נתחייב במעשר, **וכן ברמון, וכן באבטיח** שעומד בחצר, **דברי רבי טרפון,** דדרכו של כל האשכול לפרקן כאחד ואינו קבע, **וכן** ברמון וכל שכן **אבטיח רבי עקיבא אומר,** מגזרה **בשאר אשכולות** בעודו במחבר, ולא שתלשנו לאשכול **ופורט ברמון,** שובר הפרי של הענף ולוקח מקום בראש, **וסופם** שוהה בעודו במחבר, דבתלש חיב לעשר, **כסבר שהיא זרועה בחצר, מקרטם עלה** מהמחבר, **ואוכל, ואם צרף שנים חיב, הסיאה והאזוב והקורנית שבחצר** שמעצמם, **אם היו** שנמרים **חייבין** במעשר, **ואם** אין מקפיד עליהם הוי כהקפד דפטורין, אפילו כשהן שבדלים מעצמן בלא שקיורנא אוכם דקפדי א' משנה א': **י) תאנה** אילן תאנה **שהיא עומדת בחצר, ונוטה** אחד מפנו **גגה,** אינה קובעת למעשר. לכן אדם שעומד עליה **אוכל כדרכו מקנינו ופטור,** דאינה בנכסת לאויר החצר, **ואם עומדת בגגה ונוטה עליה לחצר,** אם **אוכל אחת אחת פטור, ואם צרף שנים חיב,** דקתלי